

MỞ ĐẦU

1. LÝ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Đấu tranh quân sự (ĐTQS) là hình thức chủ yếu, đóng vai trò quyết định đối với thắng lợi của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954). ĐTQS của quân và dân Việt Nam từ năm 1945 đến năm 1954 đã góp phần quan trọng trong việc chuyển hoá thế trận, tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch và đập tan các kế hoạch chiến tranh xâm lược của thực dân Pháp. ĐTQS diễn ra dưới nhiều hình thức, với quy mô và mức độ khác nhau, chịu sự tác động bởi các yếu tố, như tương quan lực lượng, nghệ thuật quân sự của các bên, điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của từng địa bàn, từng khu vực trong cả nước.

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954), Khánh Hòa là vùng sau lưng địch. Ngoài những điểm tương đồng với chiến trường cả nước, ĐTQS trong kháng chiến chống Pháp ở Khánh Hòa còn mang những nét đặc thù; ĐTQS ở đây diễn ra sớm hơn so với các tỉnh Nam Trung Bộ; ngay từ những ngày đầu đã thể hiện rõ nét nghệ thuật chiến tranh toàn dân *“lấy nhỏ đánh lớn, lấy ít địch nhiều, lấy yếu chống mạnh”* và diễn ra trên khắp địa bàn tỉnh,... ĐTQS ở Khánh Hòa đã góp phần kim chân Pháp, tiến tới làm thất bại các kế hoạch *“đánh nhanh thắng nhanh”*, *“bình định lấn chiếm”* của thực dân Pháp; bảo vệ vùng tự do Nam Trung Bộ (Nam - Ngãi - Bình - Phú).

Lâu nay, vấn đề nghiên cứu, tìm hiểu về ĐTQS trong kháng chiến chống thực dân Pháp trên phạm vi cả nước nói chung và ở Khánh Hòa nói riêng đã thu hút sự quan tâm của các nhà khoa học trong và ngoài nước. Tuy nhiên, cho đến nay vẫn chưa có một công trình nào nghiên cứu chuyên sâu về ĐTQS ở Khánh Hòa và nhất là vai trò, vị trí của nó trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược ở địa bàn này. Nhiều vấn đề thuộc về hoặc liên quan đến ĐTQS ở Khánh Hòa cần được nhìn nhận và đánh giá một cách đầy đủ, như quan điểm chỉ đạo, chủ trương ĐTQS của Đảng và Nhà nước; quá trình xây dựng và phát triển LLVT địa phương; biện pháp, phương thức tiến hành, hình thái đấu tranh; đặc điểm và vai trò của ĐTQS ở Khánh Hòa đặt trong mối quan hệ vùng, miền và cả nước... ĐTQS ở Khánh Hòa có những khó khăn, thuận lợi rất điển hình, đồng thời cũng có những nét tiêu biểu cho phương thức và nghệ thuật tạo sức mạnh của chiến tranh nhân dân Việt Nam.

Vì những lý do trên, tôi chọn vấn đề “*Đấu tranh quân sự ở Khánh Hoà trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954)*” làm đề tài luận án tiến sĩ chuyên ngành Lịch sử Việt Nam.

Nghiên cứu về ĐTQS ở Khánh Hoà trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp không những là việc làm có ý nghĩa khoa học mà còn có ý nghĩa thực tiễn sâu sắc:

Về ý nghĩa khoa học, nghiên cứu vấn đề này sẽ góp phần làm sáng tỏ những nội dung cơ bản về hoạt động ĐTQS ở Khánh Hoà, một vùng sau lưng địch, trong đó có vùng tạm bị chiếm, vùng du kích và vùng căn cứ du kích trong những năm kháng chiến chống thực dân Pháp; về phương thức và nghệ thuật xây dựng lực lượng kháng chiến, thể trận chiến tranh nhân dân trên địa bàn; về quá trình ĐTQS ở Khánh Hoà từ năm 1945 đến năm 1954, trải qua các giai đoạn 1945-1946 và 1947-1954. Trên cơ sở đó, phân tích làm rõ những đặc điểm, vai trò và đúc rút những bài học kinh nghiệm từ ĐTQS ở Khánh Hoà trong kháng chiến chống thực dân Pháp. Đề tài bổ sung nguồn tư liệu về cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược ở Khánh Hoà, để từ đó có một nhận thức toàn diện hơn lịch sử Khánh Hoà thời kỳ 1945-1954.

Về ý nghĩa thực tiễn, kết quả nghiên cứu là tài liệu tham khảo bổ ích phục vụ nghiên cứu, học tập và giảng dạy lịch sử địa phương. Mặt khác, trong một chừng mực nhất định, kết quả nghiên cứu thể tham khảo, vận dụng trong quá trình xây dựng thể trận quốc phòng - an ninh trên địa bàn tỉnh Khánh Hoà hiện nay, góp phần giáo dục truyền thống yêu nước và cách mạng cho thế hệ trẻ, đặc biệt là học sinh, sinh viên Khánh Hoà, nhằm tri ân những công hiến, hy sinh của đồng bào, chiến sỹ trên địa bàn tỉnh Khánh Hoà, tạo sự đồng thuận xã hội, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc.

2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU

2.1. Đối tượng nghiên cứu

Quá trình ĐTQS ở Khánh Hoà trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954), đặc điểm, vai trò và một số kinh nghiệm từ quá trình này.

2.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Về không gian*: Địa bàn tỉnh Khánh Hoà thời kỳ 1945 - 1954.
- *Về thời gian*: Từ tháng 10-1945 (khi thực dân Pháp tiến hành xâm lược Khánh Hoà, quân và dân Khánh Hoà bắt đầu cuộc kháng chiến) cho đến tháng 8-1954 (thời điểm kết thúc cuộc kháng chiến)

chống thực dân Pháp ở Khánh Hòa). Tuy nhiên, để làm rõ hơn một số nội dung, luận án còn mở rộng phạm vi thời gian nghiên cứu trước tháng 10-1945.

- *Về nội dung*: Bao gồm việc xây dựng, củng cố và phát triển lực lượng kháng chiến, trong đó nòng cốt là LLVT ba thứ quân (bộ đội chủ lực, bộ đội địa phương, dân quân du kích) hoạt động trên địa bàn tỉnh; việc xây dựng và bảo vệ căn cứ địa kháng chiến - nơi đứng chân của các LLVT; việc đảm bảo hậu cần, vũ khí đạn dược, phương tiện chiến tranh; diễn biến, kết quả và ý nghĩa của các chiến dịch, trận đánh của LLVT trên địa bàn; sự phối hợp chặt chẽ giữa 3 thứ quân, giữa quân và dân, giữa ĐTQS và đấu tranh chính trị, đấu tranh binh vận trong quá trình kháng chiến.

3. MỤC ĐÍCH VÀ NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU

3.1. Mục đích nghiên cứu

Tái hiện có hệ thống và toàn diện quá trình ĐTQS ở Khánh Hòa thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954); qua đó làm rõ sự vận dụng sáng tạo đường lối quân sự của Đảng của quân và dân Khánh Hòa, phù hợp với hoàn cảnh thực tiễn của địa phương đồng thời đúc rút một số kinh nghiệm cho việc xây dựng thể trận an ninh - quốc phòng hiện nay ở Khánh Hòa.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Phân tích các nhân tố tự nhiên, kinh tế - xã hội, truyền thống lịch sử tác động đến ĐTQS ở Khánh Hòa trong kháng chiến chống thực dân Pháp.

- Làm rõ âm mưu, thủ đoạn và kế hoạch chiến tranh xâm lược của thực dân Pháp đối với Khánh Hòa; chủ trương về ĐTQS của Trung ương Đảng, Liên khu ủy 5, Tỉnh ủy Khánh Hòa.

- Tái hiện một cách có hệ thống quá trình ĐTQS ở Khánh Hòa qua các giai đoạn 1945-1946 và 1947-1954.

- Phân tích đặc điểm, vai trò của ĐTQS ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp; đúc rút một số kinh nghiệm từ thực tiễn ĐTQS diễn ra trên địa bàn tỉnh từ năm 1945 đến năm 1954 để vận dụng ở Khánh Hòa hiện nay.

4. NGUỒN TÀI LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

4.1. Nguồn tài liệu

- Các văn kiện của Trung ương Đảng, Liên khu ủy 5, Tỉnh ủy Khánh Hòa; các tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh và các nhà lãnh đạo Đảng, Nhà nước thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp. Các

báo cáo, công văn... của các cấp chính quyền, tổ chức cách mạng tỉnh Khánh Hòa thời kỳ 1945 - 1954.

Đối với nguồn tài liệu này, tác giả đặc biệt quan tâm đến các tài liệu lưu trữ, được tiến hành thu thập tại Trung tâm Lưu trữ Bộ Quốc phòng, Bộ Tư lệnh Quân khu 5, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng, Thư viện Quốc gia, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia II, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia III, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia IV, Phòng Thông tin tư liệu của Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Khánh Hòa.

- Các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước có đề cập đến hoạt động ĐTQS thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp ở Việt Nam nói chung và ở Khánh Hòa nói riêng.

- Tác phẩm của các lãnh đạo Đảng, Nhà nước, Quân đội; các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước về lịch sử Việt Nam thời kỳ 1945 - 1954; công trình lịch sử Đảng bộ tỉnh Khánh Hòa và lịch sử Đảng bộ các thành phố, huyện, thị thuộc tỉnh Khánh Hòa; các luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ sử học có liên quan đến lịch sử Khánh Hòa thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp.

- Một số tập kỷ yếu hội thảo khoa học, bài nghiên cứu đăng trên các tạp chí chuyên ngành.

- Tài liệu điền dã tại một số di tích lịch sử và tài liệu hồi ký của một số nhân chứng.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Luận án được hoàn thành trên cơ sở phương pháp luận sử học Mác - Lênin, quan điểm của Đảng và tư tưởng Hồ Chí Minh về chiến tranh cách mạng Việt Nam. Dựa trên cơ sở này, trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi sử dụng phương pháp lịch sử kết hợp với phương pháp logic là chủ yếu. Ngoài ra, chúng tôi còn sử dụng một số phương pháp nghiên cứu cụ thể như sưu tầm và xử lý tư liệu (thành văn, điền dã, phỏng vấn nhân chứng...), thống kê, phân tích, tổng hợp, so sánh nhằm giải quyết các vấn đề cụ thể của luận án.

5. ĐÓNG GÓP CỦA LUẬN ÁN

Thứ nhất, tái hiện một cách có hệ thống về ĐTQS ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp từ năm 1945 đến năm 1954.

Thứ hai, làm nổi rõ một số đặc điểm của ĐTQS trên địa bàn Khánh Hòa những năm 1945 - 1954 đặt trong sự đối sánh với ĐTQS ở các địa bàn khác, góp phần khẳng định vai trò quyết định của ĐTQS đối với thắng lợi của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Đúc rút một số kinh nghiệm từ hoạt động ĐTQS để có thể tham khảo,

vận dụng trong quá trình hoạch định và thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước đối với Khánh Hòa, góp phần củng cố an ninh - quốc phòng trên địa bàn này.

Thứ ba, kết quả nghiên cứu của luận án bổ sung tư liệu về cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của quân và dân Khánh Hòa nói riêng, đối với cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954) nói chung; đồng thời có thể tham khảo, góp phần vào việc giáo dục truyền thống và nghiên cứu, giảng dạy lịch sử địa phương ở các trường học trên địa bàn tỉnh Khánh Hòa.

6. BỐ CỤC CỦA LUẬN ÁN

Ngoài phần mở đầu (5 trang), kết luận (4 trang), tài liệu tham khảo và phụ lục, luận án gồm 4 chương:

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu (14 trang)

Chương 2: Đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa (1945 - 1946) (42 trang).

Chương 3: Đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa (1947 - 1954) (62 trang).

Chương 4: Đặc điểm, vai trò và một số kinh nghiệm (21 trang).

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

1.1. TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1.1. Nhóm các công trình nghiên cứu về đấu tranh quân sự trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954)

Ban Nghiên cứu lịch sử quân sự thuộc Tổng cục Chính trị (1974), *Lịch sử Quân đội nhân dân Việt Nam*, tập 1, Nxb QĐND, HN. Lê Trọng Tấn (1984), *Chiến cuộc Đông Xuân 1953 - 1954 - Một bước phát triển sáng tạo của nghệ thuật quân sự Việt Nam*, Nxb QĐND, HN. Ban Chỉ đạo tổng kết chiến tranh trực thuộc Bộ Chính trị (1996), *Tổng kết cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp - Thắng lợi và bài học*, Nxb CTQG, HN. Nguyễn Mạnh Hà (1996), *Chính sách chính trị, quân sự của Pháp ở Việt Nam trong giai đoạn 1945 - 1954 và nguyên nhân thất bại của chúng*. Ngoài ra, còn có khá nhiều bài viết đề cập đến hoạt động ĐTQS trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp.

Các công trình nghiên cứu nêu trên đã góp phần làm sáng tỏ nhiều nội dung quan trọng của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược như nguyên nhân, diễn biến, sự chỉ đạo của Đảng, bài học kinh nghiệm... Tuy nhiên, đối với hoạt động ĐTQS ở Khánh Hòa thì hầu như chỉ mới được trình bày một cách khái quát thông qua quá trình nghiên cứu các hoạt động của Quân khu 5 hoặc qua việc khảo cứu lịch sử đấu tranh cách mạng của các tỉnh Nam Trung Bộ.

1.1.2. Nhóm các công trình nghiên cứu về đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp

Ban Nghiên cứu lịch sử Đảng thuộc Tỉnh ủy Phú Khánh (1980), *50 năm hoạt động của Đảng bộ ĐCSVN tỉnh Phú Khánh*, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Phú Khánh ấn hành. BCHQS tỉnh Khánh Hòa (1998), *Lực lượng vũ trang tỉnh Khánh Hòa - Ba mươi năm xây dựng chiến đấu và chiến thắng (1945 - 1975)*, BCHQS tỉnh Khánh Hòa ấn hành. BCH Đảng bộ tỉnh Khánh Hòa (2001), *Lịch sử Đảng bộ Đảng Cộng sản Việt Nam tỉnh Khánh Hòa (1930 - 1975)*, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Khánh Hòa ấn hành. Tỉnh ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân tỉnh Khánh Hòa, Bộ Tư lệnh Quân khu 5 và Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam (2005), *Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa Nam Trung Bộ: Hồi đầu kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1947)*,

Nxb QĐND, HN... Nhìn chung, các công trình nêu trên đã làm sáng tỏ vai trò của Đảng bộ tỉnh Khánh Hòa, BCHQS tỉnh Khánh Hòa trong quá trình lãnh đạo quần chúng nhân dân cùng các LLQS tiến hành cuộc kháng chiến toàn diện chống thực dân Pháp, trong đó nổi bật lên những hoạt động ĐTQS.

Nhìn chung, các công trình nghiên cứu trên đây của các tác giả trong và ngoài nước đã có đề cập đến lịch sử Việt Nam thời kỳ 1945 - 1954, trong đó phân tích nguyên nhân khởi phát cuộc chiến, tương quan lực lượng quân sự, nghệ thuật quân sự của các bên liên quan và kết quả của cuộc chiến tranh. Thông qua đó, một số vấn đề liên quan đến bối cảnh, âm mưu và động thái của thực dân Pháp trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam đã được các tác giả lí giải.

1.2. NHỮNG VẤN ĐỀ LUẬN ÁN CẦN TẬP TRUNG NGHIÊN CỨU

Căn cứ mục đích, nhiệm vụ, đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án; trên cơ sở những thành tựu có được trong nghiên cứu về ĐTQS ở Khánh Hòa thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954), luận án tập trung nghiên cứu những nội dung sau:

Thứ nhất, làm rõ các nhân tố tự nhiên, kinh tế, xã hội, truyền thống lịch sử tác động đến ĐTQS ở Khánh Hòa trong kháng chiến chống thực dân Pháp với những thuận lợi và khó khăn cụ thể.

Thứ hai, phân tích âm mưu, thủ đoạn và các kế hoạch xâm lược của thực dân Pháp đối với Khánh Hòa; chủ trương của Trung ương Đảng, Liên khu ủy 5, Tỉnh ủy Khánh Hòa về lĩnh vực ĐTQS.

Thứ ba, làm rõ quá trình chuẩn bị, xây dựng và phát triển LLQS, sự hình thành hệ thống căn cứ địa cách mạng trên địa bàn Khánh Hòa.

Thứ tư, phân tích và làm rõ diễn biến các hoạt động ĐTQS, kết quả và ý nghĩa của các giai đoạn đấu tranh của quân và dân Khánh Hòa trong kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954).

Thứ năm, rút ra những đặc điểm và vai trò của hoạt động ĐTQS trong sự nghiệp kháng chiến chống thực dân Pháp ở Khánh Hòa (1945 - 1954) cũng như đúc rút một số bài học kinh nghiệm nhìn từ hoạt động ĐTQS ở một vùng sau lưng địch.

Chương 2

ĐẤU TRANH QUÂN SỰ Ở KHÁNH HÒA (1945 - 1946)

2.1. NHỮNG NHÂN TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN ĐẤU TRANH QUÂN SỰ Ở KHÁNH HÒA TRONG CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG PHÁP

2.1.1. Đặc điểm tự nhiên và kinh tế - xã hội

2.1.1.1. Đặc điểm tự nhiên

Đặc điểm tự nhiên của Khánh Hòa nhìn chung là có nhiều thuận lợi cho hoạt động đấu tranh quân sự, đáp ứng được yêu cầu của một cuộc chiến tranh toàn dân, toàn diện. Đối với ta, do vị trí địa lý và địa hình của tỉnh Khánh Hòa vừa có các vùng xen kẽ rừng núi, nông thôn, đồng bằng, thành thị vừa có biển đảo; đặc biệt là các đô thị đều có các dãy núi bao quanh cùng với hệ thống sông ngòi khá dày cũng tạo ra những thuận tiện trong việc che giấu lực lượng và xây dựng các căn cứ kháng chiến. Đối với thực dân Pháp, do có ưu thế về tiềm lực kinh tế, đặc biệt là về trang thiết bị, phương tiện quân sự nên có những thuận lợi nhất định trong việc triển khai binh lực, đặc biệt là bằng đường biển. Tuy nhiên, ở một góc độ nhất định, địa hình bị chia cắt bởi các dãy núi và hệ thống sông ngòi cũng đã gây ra một số khó khăn trong công tác chỉ đạo, chỉ huy, vận chuyển tiếp tế, nhất là triển khai các chiến dịch quân sự quy mô lớn.

2.1.1.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội

Cũng như nhiều địa phương khác, sau Cách mạng tháng Tám 1945, Khánh Hòa cũng gặp vô vàn khó khăn, thử thách như tàn dư của chế độ cũ để lại rất nặng nề, trình độ dân trí thấp kém, kinh tế nghèo nàn lạc hậu, nạn đói luôn đe dọa đời sống của nhân dân. Hệ thống chính quyền cách mạng từ tỉnh đến cơ sở còn non trẻ, trình độ của cán bộ, đảng viên và nhân dân chưa đáp ứng được yêu cầu mới của cách mạng. Do đó, nhiệm vụ của Đảng bộ và nhân dân Khánh Hòa lúc này là phải nhanh chóng tập trung củng cố, bảo vệ chính quyền nhân dân, trước tiên là ổn định tình hình chính trị, kiện toàn khối đoàn kết toàn dân, xây dựng chính quyền các cấp vững mạnh, chống giặc đói, giặc dốt, cải thiện đời sống người dân, tích cực chuẩn bị sẵn sàng chiến đấu bảo vệ quê hương, đất nước.

2.1.2. Truyền thống yêu nước và cách mạng của nhân dân Khánh Hòa

Trong suốt chiều dài lịch sử, nhân dân Khánh Hòa đã bền bỉ và gan góc đấu tranh với thiên nhiên để sinh tồn; kiên cường và anh

dừng chống lại các thế lực thống trị bóc lột và giặc ngoại xâm để bảo vệ quê hương, đất nước. Chính từ trong quá trình ấy, đã góp phần hun đúc nên truyền thống yêu nước và cách mạng của nhân dân Khánh Hòa.

2.2. ĐẤU TRANH QUÂN SỰ Ở KHÁNH HÒA TRƯỚC NGÀY TOÀN QUỐC KHÁNG CHIẾN (TỪ THÁNG 10-1945 ĐẾN THÁNG 12-1946)

2.2.1. Khánh Hòa sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945 và âm mưu, hành động đánh chiếm Nha Trang - Khánh Hòa của thực dân Pháp

2.2.1.1. Tình hình Khánh Hòa sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945

Sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, cũng như nhân dân cả nước, nhân dân Khánh Hòa từ thân phận người nô lệ trở thành người dân của nước Việt Nam độc lập, làm chủ vận mệnh của mình. Dưới sự lãnh đạo của chính quyền mới, nhân dân tỉnh Khánh Hòa nhanh chóng ổn định mọi mặt và khẩn trương bắt tay vào xây dựng cuộc sống mới, thực thi 10 chính sách của Mặt trận Việt Minh, tạo nên một sức sống cho chế độ mới.

2.2.1.2. Âm mưu và hành động đánh chiếm Nha Trang - Khánh Hòa của thực dân Pháp

Sau khi chiếm được các vị trí trọng yếu trong thành phố Sài Gòn - Gia Định, kiểm soát các trục đường giao thông huyết mạch, lập các cứ điểm quân sự, quân Pháp từng bước leo thang chiến tranh, mở rộng vùng chiếm đóng. Với sự trợ giúp của quân Anh, Bộ Tham mưu quân viễn chinh Pháp ở Đông Dương và tướng Leclerc vạch kế hoạch chiến lược “*lợi dụng sự cố mặt của quân đội Anh để làm chủ toàn bộ vùng lãnh thổ Nam vĩ tuyến 16*” [189, tr. 2]. Trong đó, do nằm ở vị trí chiến lược nên Nha Trang - Khánh Hòa là mục tiêu đầu tiên của thực dân Pháp trong kế hoạch mở rộng chiến tranh ra Nam Trung Bộ.

2.2.2. Chủ trương của Đảng và hoạt động xây dựng thế trận kháng chiến

2.2.2.1. Chủ trương của Đảng

Sớm nắm bắt âm mưu và hành động của thực dân Pháp, thực hiện sự chỉ đạo của Trung ương, cuối tháng 9-1945, Xứ ủy Trung Bộ mở Hội nghị quân sự dưới sự chủ trì của Nguyễn Chánh, Ủy trưởng quốc phòng miền Nam Trung Bộ, bàn kế hoạch đối phó với tình huống quân Pháp mở rộng chiến tranh ra Nam Trung Bộ. Hội nghị

nhận định: thực dân Pháp đánh chiếm Nha Trang là uy hiếp trực tiếp con đường chi viện của các lực lượng miền Bắc, miền Trung vào Nam Bộ. Cho nên vây chặt giặc Pháp ở Nha Trang, kìm chân chúng là yêu cầu bức thiết mà Trung ương đã đặt ra cho Đảng bộ, Chính quyền cách mạng miền Trung, trực tiếp là Đảng bộ, quân dân Khánh Hòa”. Hội nghị đã quyết định một số nội dung cấp bách, gồm: “Đảm bảo giao thông suốt để chi viện Nam Bộ kháng chiến; huy động nhân dân chống thực dân Pháp xâm lược; điều động lực lượng quân sự từ Bắc và Trung Trung Bộ vào tăng cường cho các tỉnh cực Nam Trung Bộ; lập Ủy ban Quân chính Nam phần Trung Bộ đóng tại Khánh Hòa để chỉ huy cuộc chiến đấu ở cực Nam Trung Bộ.

2.2.2.2. Hoạt động xây dựng thế trận kháng chiến

Bước vào thời kỳ mới, nhiệm vụ quan trọng của quân và dân Khánh Hòa lúc này là tập trung xây dựng và củng cố chính quyền dân chủ nhân dân các cấp, đẩy mạnh việc phát triển các đoàn thể và xây dựng LLVT lớn mạnh làm chỗ dựa vững chắc cho quần chúng nhân dân đấu tranh; đồng thời nhanh chóng triển khai các chính sách mới nhằm đem lại quyền lợi bức thiết cho nhân dân và động viên toàn dân chuẩn bị mọi mặt để bước vào cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược.

2.2.3. Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa (từ tháng 10-1945 đến tháng 2-1946)

2.2.3.1. Tiến công các vị trí chiếm đóng của quân Pháp tại Nha Trang

Bằng tiếng nổ của một quả bộc phá đặt trước cửa hầm xe lửa số 1 (phường Ngọc Hiệp, Nha Trang) vào lúc 3 giờ sáng ngày 23-10-1945, Ban Chỉ huy Mặt trận Nha Trang, hạ lệnh cho tất cả LLVT địa phương và các đơn vị Nam tiến tấn công vào các mục tiêu chiếm đóng của quân địch trong toàn thị xã Nha Trang. Sau một ngày đêm chiến đấu quyết liệt và gây cho quân Pháp nhiều thiệt hại, chấp hành chủ trương của Tỉnh ủy và Ủy ban Kháng chiến tỉnh, Ban Chỉ huy Mặt trận Nha Trang lệnh cho các đơn vị vũ trang thực hiện rút dần lực lượng ra khỏi thị xã, củng cố tổ chức, lập phòng tuyến chiến đấu, chỉ để lại một bộ phận công an, trinh sát tiếp tục chiến đấu, diệt ác trừ gian.

2.2.3.2. Lập phòng tuyến bao vây, kìm chân quân Pháp trong nội thị Nha Trang

- **Lập phòng tuyến La San - Chợ Mới – Bretelles**

- **Lập phòng tuyến Cây Đa - Quán Giếng**

2.2.3.3. Rút lực lượng khỏi Nha Trang, chuyển hướng tác chiến đánh địch

Trước sự uy hiếp mạnh của kẻ thù, so sánh lực lượng (thời điểm tháng 2-1946), địch mạnh hơn ta rất nhiều, nhất là về vũ khí trang bị; quân Pháp đã hình thành thế bao vây Nha Trang từ 3 hướng, do vậy sự chuyển hướng, rút lực lượng ra khỏi thị xã Nha Trang về vùng ngoại thị, các huyện lân cận là một chủ trương sáng suốt, kịp thời và đúng đắn của ta. Từ đây, ta có điều kiện để củng cố lại LLVT, xây dựng thế trận chiến tranh nhân dân, tiến hành kháng chiến toàn dân, toàn diện, vừa kháng chiến vừa kiến quốc, nhằm chuyển hoá lực lượng, thế trận ngày càng có lợi cho ta. Đây cũng là chủ trương phù hợp với tình hình thực tế lúc bấy giờ.

2.2.4. Củng cố lực lượng, phát động phong trào chiến tranh du kích (từ tháng 2-1946 đến tháng 12-1946)

Nhằm kịp thời lãnh đạo cuộc kháng chiến trong thời kỳ mới, ngày 3-2-1946, Tỉnh ủy Khánh Hòa và Mặt trận Việt Minh tỉnh tổ chức Hội nghị tại Đất Sét (Diên Khánh). Trên cơ sở phân tích tình hình chiến sự diễn ra trên địa bàn tỉnh, Hội nghị đã đề ra phương hướng, nhiệm vụ đấu tranh cho giai đoạn mới: *“Nhiệm vụ quan trọng lúc này là ổn định tình hình, tổ chức cuộc kháng chiến, sắp xếp lại bộ máy cho phù hợp với tình hình mới; phát động nhân dân kể cả vùng địch kiểm soát, tích cực ủng hộ nhân tài, vật lực cho kháng chiến. Động viên tinh thần đồng bào chiến sỹ, khẳng định “tinh thần quyết chiến, quyết thắng, phát động phong trào du kích chiến tranh”*.

Tiểu kết chương 2:

Trước âm mưu mở rộng chiến tranh ra Nam Trung Bộ của thực dân Pháp, quân và dân Khánh Hòa với truyền thống đoàn kết, cách mạng và quyết tâm chống giặc cứu nước, được sự lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp bộ đảng, chính quyền, chỉ huy quân sự địa phương, đã chủ động nỗ lực tiến công quân địch, mở đầu cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp tại Nam Trung Bộ. Cuộc chiến đấu hơn một năm kể từ tháng 10-1945 đến tháng 12-1946 của quân và dân Khánh Hòa có ý nghĩa hết sức to lớn. Việc mở Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa nhằm ngăn chặn bước tiến của quân Pháp là hoàn toàn phù hợp với chủ trương của Trung ương. Được Trung ương trực tiếp chỉ đạo, ĐTQS ở Khánh Hòa giai đoạn này vừa giữ vững con đường giao thông huyết mạch Bắc - Nam để góp phần đắc lực cùng đồng bào cả nước chi viện cho Nam Bộ kháng chiến, vừa góp phần quan trọng vào việc đánh bại chiến lược *“đánh nhanh thắng nhanh”* của thực dân Pháp.

Chương 3

ĐẤU TRANH QUÂN SỰ Ở KHÁNH HÒA (1947 - 1954)

3.1. PHÁT TRIỂN CHIẾN TRANH DU KÍCH, TỪNG BƯỚC LÀM THẤT BẠI CHÍNH SÁCH “*BÌNH ĐỊNH*” CỦA THỰC DÂN PHÁP (1947 - 1949)

3.1.1. Chính sách “*bình định*” của thực dân Pháp ở Khánh Hòa

Ở Khánh Hòa, sau khi đánh chiếm được thị xã Nha Trang, các huyện lỵ trong tỉnh và kiểm soát các tuyến giao thông chiến lược, thực dân Pháp thực hiện âm mưu mở rộng phạm vi chiếm đóng ra vùng tự do Liên khu 5 (Nam - Ngãi - Bình - Phú). Để thực hiện âm mưu nói trên, thực dân Pháp ra sức ổn định tình hình Khánh Hòa, từ đó làm bàn đạp tấn công ra các tỉnh này. Ngày 13-1-1947, thực dân Pháp huy động hai trung đoàn mở cuộc tấn công quy mô lớn, đánh chiếm vùng Đại Lãnh - Vũng Rô (Vạn Ninh).

3.1.2. Triển khai thể trận chiến tranh du kích, từng bước làm thất bại chính sách “*bình định*” của thực dân Pháp

3.1.2.1. *Chủ trương phát triển chiến tranh du kích của Đảng*

Sớm nắm bắt âm mưu và hành động mới của thực dân Pháp, nhằm đẩy mạnh cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện trên phạm vi toàn tỉnh, ngày 15 và 16-3-1947, tại Hòn Lớn (Ninh Hòa), Hội nghị Tỉnh ủy Khánh Hòa mở rộng xác định đẩy mạnh hoạt động ĐTQS và đề ra chủ trương: “*Chuyển cuộc kháng chiến sang giai đoạn mới, ra sức phát triển dân quân, đẩy mạnh chiến tranh du kích khắp nơi, nhất là trong các vùng địch kiểm soát, tích cực chống phá những cuộc hành quân càn quét của địch, đồng thời tùy theo tình thế, tập trung đánh vận động để tiêu diệt một bộ phận sinh lực địch; tăng cường sản xuất vũ khí, chế tạo nhiều súng cối, bazôka để đánh các đồn địch; đẩy mạnh đấu tranh địch vận, nhằm vào cả lính Pháp, lính lê dương và lính bản xứ*”, và đề ra nhiệm vụ trước mắt là “*củng cố và phát triển lực lượng du kích thoát ly, dân quân tự vệ, thành lập các đội biệt động; xây dựng căn cứ kháng chiến*”.

3.1.2.2. *Từng bước làm thất bại chính sách “bình định” của thực dân Pháp ở Khánh Hòa*

Để bẻ gãy từng bước chính sách “bình định” của thực dân Pháp, quân và dân Khánh Hòa đã tập trung nỗ lực với các hoạt động ĐTQS trong những năm 1947 -1949 như sau:

- *Bổ phòng lực lượng, chống địch càn quét căn cứ kháng chiến*

- Tổ chức phục kích giao thông, tiêu hao sinh lực địch
- Tấn công đồn, bót phá thế bao vây, kìm kẹp của quân Pháp
- Phá âm mưu chính trị và bao vây kinh tế của địch
- Chiến dịch Trường Chinh

3.2. VƯỢT QUA KHÓ KHĂN, Củng cố và phát triển lực lượng kháng chiến (1950 - 1952)

3.2.1. Thực dân Pháp đẩy mạnh chính sách “bình định” ở Khánh Hòa

Sang năm 1950, với những nỗ lực chiến tranh mới, thực dân Pháp tìm mọi cách nhằm tăng cường trên tất cả các lĩnh vực, từ chính trị, quân sự, kinh tế. Trên chiến trường Nam Trung Bộ, thực dân Pháp vẫn giữ được thế chủ động, tiếp tục chính sách xâm lược của chúng đối với vùng bị tạm chiếm nhưng với một mức độ cao hơn, thủ đoạn tinh vi và hiểm độc hơn. Trên chiến trường Khánh Hòa, thực dân Pháp đã chuyển sang dùng chiến tranh tổng lực, kết hợp cả quân sự, chính trị, kinh tế để bình định vùng tạm chiếm, tranh giành lực lượng dự trữ với ta. Ngoài ra, để củng cố các vị trí đóng quân, thực dân Pháp còn ráo riết bắt nhân dân lao động để xây dựng hệ thống đồn bót, tiến hành lùng sục vào các làng xóm xung quanh tìm diệt lực lượng cách mạng, đốt nhà, cướp của hòng uy hiếp tinh thần nhân dân, gây cho ta nhiều khó khăn, thử thách.

3.2.2. Vượt qua khó khăn, củng cố và phát triển lực lượng kháng chiến

Trải qua 3 năm (1950 - 1952) chiến đấu gay go với địch trên chiến trường địch hậu, quân và dân Khánh Hòa dưới sự lãnh đạo của Đảng đã chiến đấu anh dũng và thể hiện tinh thần hy sinh rất cao và giành được những thắng lợi nhất định. Hoạt động ĐTQS ở Khánh Hòa đã có bước phát triển mới, đặc biệt là sự phối hợp hoạt động giữa các lực lượng chính trị của quần chúng và LLVT địa phương, giữa LLVT địa phương với lực lượng chủ lực được xác định đúng đắn, chặt chẽ, hợp lý hơn, phù hợp với thực tế và đặc điểm của chiến trường vùng sau lưng địch.

3.3. ĐẨY MẠNH ĐẤU TRANH QUÂN SỰ ĐƯA CUỘC KHÁNG CHIẾN ĐẾN THẮNG LỢI (1953 - 1954)

3.3.1. Thực dân Pháp ra sức củng cố vùng chiếm đóng và chủ trương của Đảng

Nhờ đế quốc Mỹ tiếp sức, từ giữa năm 1953, thực dân Pháp bắt đầu thực hiện kế hoạch Nava, tập trung mọi cố gắng nhằm đẩy mạnh chiến tranh hòng tìm ra một “lối thoát danh dự” bằng các thắng lợi quân sự. Trên chiến trường Khánh Hòa, thực dân Pháp tiếp tục đẩy

mạnh chính sách “bình định” vùng tạm chiếm với những nỗ lực cao hơn, như củng cố bộ máy quyền, phát triển hệ thống tề điệp, phát triển đạo Tin Lành, tập trung lực lượng mở các cuộc hành quân càn quét vào các căn cứ kháng chiến, các vùng du kích và ra sức kìm kẹp nhân dân bằng hệ thống đồn bót và tháp canh.

Nắm bắt âm mưu và hành động của địch, quán triệt chủ trương của Đảng, tháng 3-1953, Tỉnh ủy Khánh Hòa chỉ đạo: *“Trước hết, là phá cho được thủ đoạn dồn dân, tập trung lúa gạo, ly gián nhân dân với các lực lượng vũ trang trong tỉnh, thì đưa đẩy mạnh phong trào chiến tranh du kích, ra sức tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch, ra sức thu hẹp phạm vi chiếm đóng của chúng, hướng hoạt động của các lực lượng vũ trang được xác định về nông thôn và đồng bằng”*.

3.3.2. Đánh bại hệ thống đồn bót, tháp canh và các cuộc hành quân càn quét vào căn cứ kháng chiến; phối hợp chiến trường cả nước đưa cuộc kháng chiến đến thắng lợi

- Đánh bại hệ thống đồn bót, tháp canh

- Đánh bại các cuộc hành quân càn quét của quân Pháp vào căn cứ kháng chiến

- Đẩy mạnh hoạt động đấu tranh quân sự, phối hợp với chiến trường cả nước đưa cuộc kháng chiến đến thắng lợi

Tiểu kết chương 3

Là chiến trường sau lưng địch, tiếp giáp với vùng tự do Phú Yên nên địch tập trung đánh phá quyết liệt nhằm ngăn chặn sự chi viện của vùng tự do Liên khu 5 vào phía Nam nhưng với tinh thần quyết chiến, quyết thắng, tự lực, tự cường, quân và dân Khánh Hòa đã kiên cường một mặt vừa xây dựng, củng cố và phát triển lực lượng kháng chiến, củng cố căn cứ địa; mặt khác, vừa đẩy mạnh ĐTQS, tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch.

Chương 4

ĐẶC ĐIỂM, VAI TRÒ VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM

4.1. ĐẶC ĐIỂM

4.1.1. Đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa ngay từ những ngày đầu kháng chiến chống thực dân Pháp đã là nơi “hội quân” của cả nước

Có thể nói, so với các tỉnh Nam Trung Bộ, ĐTQS ở Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa đã nhận được sự chi viện của cả nước từ rất sớm; trên cơ sở đó lập các phòng tuyến để bao vây, tấn công và kim chân quân Pháp ngay từ những ngày đầu khi chúng vừa mới đặt chân lên Nha Trang.

4.1.2. Chủ động tiến công địch là nét quán xuyên trong đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống Pháp (1945 - 1954)

Lâu nay, phần nhiều trong giới nghiên cứu mới chỉ nhìn thấy sự chủ động của quân và dân Khánh Hòa ở giai đoạn đầu của cuộc kháng chiến, nhưng khi đi sâu vào nghiên cứu hoạt động ĐTQS trong kháng chiến chống thực dân Pháp ở Khánh Hòa một cách có hệ thống, sẽ thấy rõ hơn tính chủ động tiến công không chỉ riêng có ở giai đầu mà còn là nét quán xuyên trong suốt cả cuộc kháng chiến (1945 - 1954). Trước hết, sự chủ động được thể hiện ở việc sớm nắm bắt âm mưu của kẻ thù, chuẩn bị chu đáo về mọi mặt, lập thế trận ngăn chặn quân Pháp một cách phù hợp. Đồng thời, chủ động còn là một trong những nhân tố quan trọng để giành thắng lợi trong ĐTQS. Nhờ chủ động trong nắm bắt tình hình, hiểu rõ âm mưu, thủ đoạn của địch mà Tỉnh ủy Khánh Hòa đã chỉ đạo quân và dân địa phương triển khai công tác chuẩn bị kháng chiến một cách tích cực và hiệu quả.

Tinh thần chủ động còn thể hiện ở việc biết mở đầu cuộc tiến công bao vây và rút lui đúng lúc để bảo toàn thực lực cho cuộc kháng chiến lâu dài. Mặc dù biết chủ động mở các cuộc tiến công quân sự đúng lúc, phù hợp hoàn cảnh để phát huy hiệu quả của ĐTQS một cách tốt nhất, bao vây, kim chân được quân Pháp và tiêu hao tiêu diệt được một lực lượng lớn quân Pháp, song khi tình hình thay đổi, các lực lượng quân sự ở Khánh Hòa đã chủ động biết rút lui đúng lúc để bảo tồn lực lượng, buộc quân Pháp phải căng mỏng lực lượng đối phó với một thế trận chiến tranh nhân dân rộng khắp.

4.1.3. Lực lượng chủ yếu trong đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa là bộ đội địa phương và dân quân du kích

Nói đến ĐTQS, thông thường phải đề cập đến vai trò nòng cốt của bộ đội chủ lực, bởi chỉ có bộ đội chủ lực mới có thể tổ chức được những trận đánh lớn tạo được thế và lực nhằm áp đảo kẻ địch. Tuy nhiên, lực lượng nòng cốt trong ĐTQS ở Khánh Hòa lại không phải là bộ đội chủ lực, mà là bộ đội địa phương và dân quân du kích.

Trong suốt 9 năm kháng chiến chống thực dân Pháp trên chiến trường Khánh Hòa, mặc dù có sự hỗ trợ của bộ đội chủ lực (phần lớn là một số đơn vị Nam tiến, một số đơn vị cấp phân đội của Khu 6 và sau này là của Liên khu 5), song bộ đội địa phương, lực lượng tự vệ và dân quân du kích Khánh Hòa vẫn là lực lượng chủ yếu, giữ vai trò nòng cốt trong suốt cuộc chiến đấu để giữ đất, bảo vệ nhân dân, góp phần làm thất bại âm mưu mở rộng phạm vi chiếm đóng ra vùng tự do Liên khu 5.

4.1.4. Đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa thể hiện sự phong phú và linh hoạt về biện pháp và chiến thuật

Bước vào cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, dù vũ khí ĐTQS giành thắng lợi không chỉ có vai trò của lực lượng vũ trang, vũ khí trang bị mà điều quan trọng là cách đánh với những biện pháp và chiến thuật quân sự sáng tạo, linh hoạt, phù hợp với điều kiện chiến trường. ĐTQS ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp 1945 - 1954 thể hiện sự phong phú và linh hoạt về biện pháp và chiến thuật.

Từ những kinh nghiệm chiến đấu ban đầu, quán triệt đường lối ĐTQS của Đảng, trong những năm kháng chiến sau đó, quân và dân Khánh Hòa đã phát triển các hình thức chiến thuật lên một tầm cao mới, giành thắng lợi trong từng trận chiến, từng đợt hoạt động, tiến tới giành thắng lợi hoàn toàn.

4.2. VAI TRÒ

4.2.1. Góp phần kìm chân quân Pháp, bảo vệ vùng tự do Nam - Ngãi - Bình - Phú

Sau khi đánh chiếm Sài Gòn, quân Pháp tập trung lực lượng tiến công ra Nha Trang với ý đồ đánh chiếm vùng đất này để làm bàn đạp tấn công ra Nam Trung Bộ. Tuy nhiên, quân Pháp đã bị quân và dân Khánh Hòa ngăn chặn quyết liệt, tấn công, bao vây tại thị xã Nha

Trang. Sau những ngày đụng phải cuộc chiến quyết liệt trên Mặt trận Nha Trang, quân Pháp tăng cường lực lượng, tạm chiếm được Khánh Hòa. Mặc dù chúng tiến hành bình định, tổ chức kìm kẹp nhưng ĐTQS ở đây vẫn diễn ra mạnh mẽ, bền bỉ. Với nhiều chiến thuật quân sự linh hoạt, ĐTQS trên địa bàn Khánh Hòa đã trực tiếp ngăn chặn, kìm chân địch, gây cho chúng nhiều khó khăn, góp phần làm thất bại âm mưu đánh ra vùng tự do Nam - Ngãi - Bình - Phú.

4.2.2. Tiêu hao, tiêu diệt một bộ phận sinh lực địch, góp phần làm thất bại các kế hoạch chiến tranh của thực dân Pháp

ĐTQS luôn đặt ra mục tiêu hàng đầu là tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch. Có tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch mới có thể từng bước làm thất bại các chiến lược quân sự, các kế hoạch chiến tranh của địch; tiến tới làm thất bại hoàn toàn cuộc chiến tranh xâm lược của chúng.

Trên địa bàn Khánh Hòa, ĐTQS trong những năm kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược luôn đặt ra mục tiêu nói trên ở trong từng trận đánh, từng chiến dịch quân sự và cả trong những lần chống địch đi càn quét, chống phá phong trào kháng chiến. Đặc biệt là khi cuộc kháng chiến bước sang giai đoạn cùng cố lực lượng, phát triển chiến tranh du kích (1947 - 1949), ĐTQS trên địa bàn Khánh Hòa tiếp tục được đẩy mạnh, tiêu hao, tiêu diệt được nhiều sinh lực địch, góp phần làm thất bại chính sách bình định của thực dân Pháp. Trong tháng 4-1947, quân và dân Ninh Hòa phối hợp với các đại đội chủ lực của Trung đoàn 80 liên tiếp đánh địch càn quét ra vùng giáp ranh và vào các căn cứ Hòn Hèo, Hòn Lớn. Ngày 12-4-1947, diễn ra trận phục kích giao thông trên Đường 21 - tuyến đường duy nhất đảm bảo tiếp tế của Pháp từ Nha Trang lên các tỉnh Tây Nguyên, loại khỏi vòng chiến đấu 50 tên địch. Đêm 7-9-1947, Tiểu đoàn 7 thuộc Trung đoàn 80, tập kích tiêu diệt đồn Khố Xanh ở Vạn Giã (Vạn Ninh), tiêu diệt và làm bị thương 90 lính Pháp. Đêm 13-4-1948, tấn công đánh đồn Thương Chánh (Hòn Khói), tiêu diệt và bắt toàn bộ quân địch. Ngày 12-11-1948, với trận công kiên chiến tiêu diệt đồn Phước Thuận, Tiểu đoàn 360 được tặng thưởng Huân chương Chiến công hạng Nhất. Sau đó, Tiểu đoàn 360 tổ chức tấn công đồn Am Chúa (Đại Điền Trung), loại khỏi vòng chiến đấu một đại đội lính Âu Phi vào ngày 27-3-1949,...

4.2.3. Hỗ trợ nhân dân địa phương đấu tranh giải phóng, giành quyền làm chủ

ĐTQS không chỉ thực hiện mục tiêu tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch mà quan trọng là hỗ trợ nhân dân đứng lên làm chủ, giải phóng quê hương. Nói cách khác, ĐTQS cũng đặt ra một mục tiêu không kém phần quan trọng là giải phóng nhân dân khỏi ách thống trị, kìm kẹp của kẻ thù xâm lược. LLVT càng được củng cố, phát triển cả về lượng và chất, thế trận càng thuận lợi thì càng có điều kiện đánh thắng kẻ địch, từ đó mở rộng vùng tự do - hậu phương, cũng tức là thu hẹp vùng sau lưng địch. Ngược lại, khi kẻ địch với quân số đông, dày dạn kinh nghiệm trận mạc, được trang bị vũ khí hiện đại, trong khi các LLVT cách mạng còn mỏng về lực lượng, non yếu về chất lượng thì ách kìm kẹp của địch không những không nói lỏng mà vùng tự do - hậu phương của cách mạng cũng bị thu hẹp.

4.3. MỘT SỐ KINH NGHIỆM

4.3.1. Phát huy tinh thần chủ động, tự lực, tự cường, bám sát tình hình, kịp thời chuyển hóa thế trận kháng chiến

Ngay sau ngày Tổng khởi nghĩa giành chính quyền ở Khánh Hòa thắng lợi, mặc dù chính quyền cách mạng vừa mới thành lập với muôn vàn khó khăn, thử thách nhưng quân và dân Khánh Hòa đã chủ động bảo vệ chính quyền, bảo vệ nhân dân, kiên quyết trấn áp quân Nhật khiêu khích và chuẩn bị cho cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược. Trong bối cảnh quân Pháp đổ bộ lên Nha Trang, mở đầu cuộc xâm chiếm Nam Trung Bộ, Đảng bộ và quân dân Khánh Hòa đã chủ động mở mặt trận tấn công và bao vây quân Pháp trong nội thị, kịp thời ngăn chặn âm mưu đánh chiếm Khánh Hòa làm bàn đạp phát triển chiến tranh ra Nam Trung Bộ. Có thể nói, ngay từ những ngày đầu, quân và dân Khánh Hòa đã phát huy cao độ tinh thần tự lực cánh sinh, không ỷ lại, trông chờ. Khi mà các đơn vị Nam tiến chưa chi viện vào kịp, quân và dân Khánh Hòa đã huy động tất cả sức mạnh nội lực, nhanh chóng sử dụng lực lượng tại chỗ triển khai thế trận chiến tranh bao vây, kịp thời làm giảm tốc độ tiến công của quân Pháp.

Khi quân Pháp được tăng cường, mở cuộc tiến công lớn với hai gọng kìm nhằm giải vây cho Nha Trang, quân và dân Khánh

Hòa đã chủ động rút bỏ phòng tuyến, chuyển sang chiến tranh du kích, thực hiện kháng chiến lâu dài. Đây là một quyết định đúng đắn, bám sát thực tiễn chiến trường khi tình thế đã thay đổi có lợi cho quân Pháp, vì vậy ta đã bảo tồn được lực lượng, tránh được sự hy sinh, tổn thất.

Có thể nói, do phát huy tinh thần chủ động, tự lực, tự cường, đồng thời tranh thủ sự chi viện của Trung ương và Liên khu, kết hợp chặt chẽ với các chiến trường trong cả nước mà quân dân Khánh Hòa đã làm nên thắng lợi cuối cùng, và đó cũng là bài học kinh nghiệm từ thực tiễn cuộc kháng chiến trên địa bàn này.

4.3.2. Xây dựng lực lượng vũ trang nhân dân phù hợp với điều kiện của chiến trường địa phương làm nòng cốt cho đấu tranh quân sự

Trong chiến tranh giải phóng dân tộc, để bảo đảm giành thắng lợi Trong chiến tranh giải phóng dân tộc, để bảo đảm giành thắng lợi quyết định cần phải có đòn tiến công quân sự. Việc xây dựng lực lượng vũ trang nhân dân vững mạnh có ý nghĩa hết sức quan trọng. Sức mạnh tổng hợp của chiến tranh nhân dân địa phương dựa chủ yếu vào ĐTQS, trong đó LLVT có vai trò đặc biệt quan trọng. Trong xây dựng LLVT, tỉnh vừa quan tâm xây dựng các đơn vị tập trung của tỉnh, huyện, vừa quan tâm xây dựng lực lượng dân quân du kích, xây dựng các đội vũ trang đánh địch ngay trong sào huyệt của địch.

Xây dựng LLVT phù hợp với điều kiện hoàn cảnh và thích hợp với điều kiện của chiến trường địa phương làm nòng cốt cho ĐTQS, đồng thời theo đó là xây dựng căn cứ địa làm chỗ đứng chân và bảo tồn LLVT chính là nhân tố làm nên thắng lợi của cuộc kháng chiến nói chung và trên lĩnh vực ĐTQS nói riêng.

4.3.3. Kết hợp chặt chẽ đấu tranh quân sự với đấu tranh chính trị và binh vận

Kinh nghiệm từ thực tiễn kháng chiến ở Khánh Hòa cho thấy ĐTQS muốn đạt hiệu quả cao thì phải gắn với đấu tranh chính trị và binh vận. Chỉ có gắn bó mật thiết với nhau, hỗ trợ cho nhau giữa các lĩnh vực đấu tranh đó thì mới tạo được áp lực lên quân địch. Trong quá trình kết hợp “3 mũi giáp công” đó phải luôn coi ĐTQS giữ vai trò quyết định. Tại Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa những ngày đầu chống Pháp, nếu không có ĐTQS thì không thể nào ngăn

chặn được bước tiến của quân Pháp tấn công ra vùng tự do Nam - Ngãi - Bình - Phú.

Tỉnh ủy Khánh Hòa đã vận dụng đúng đắn và sáng tạo đường lối, chủ trương của Trung ương Đảng vào điều kiện cụ thể của tỉnh, chỉ đạo cụ thể và kịp thời các địa phương; chú trọng xây dựng và phát triển lực lượng chính trị quần chúng và lực lượng vũ trang nhân dân, sử dụng và khéo léo kết hợp chặt chẽ hai hình thức đấu tranh chính trị và ĐTQS để đánh đổ kẻ thù, giành thắng lợi; tập trung xây dựng LLVT ba thứ quân: bộ đội chủ lực, bộ đội địa phương và dân quân du kích; thực hiện toàn dân đánh giặc, xây dựng thế trận chiến tranh nhân dân...

KẾT LUẬN

Đấu tranh quân sự ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược (1945 - 1954) là hình thức đấu tranh chủ yếu, với những nét đặc điểm riêng, góp phần làm phong phú lý luận quân sự, chiến tranh nhân dân, giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước trong lịch sử Việt Nam hiện đại.

1. Ngay từ những ngày đầu kháng chiến, ĐTQS ở Khánh Hòa đã trở thành một mặt trận nóng bỏng và quyết liệt, một phương thức đấu tranh chủ yếu mang tính quyết định trong cuộc đối đầu với quân xâm lược Pháp. Cũng như cả nước, LLVT tỉnh Khánh Hòa ra đời trong phong trào đấu tranh cách mạng của nhân dân, do yêu cầu của cuộc khởi nghĩa giành chính quyền trong Cách mạng tháng Tám năm 1945. Quan hệ giữa LLVT nhân dân với lực lượng chính trị quần chúng là quan hệ gắn bó máu thịt. Trên cơ sở đó, ĐTQS ở Khánh Hòa với LLVT làm nòng cốt đã diễn ra liên tục, trong suốt cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp từ năm 1945 đến năm 1954 với nhiều lực lượng tham gia, nhiều phương thức tác chiến phong phú. ĐTQS ở Khánh Hòa thể hiện rõ nét cuộc chiến tranh nhân dân, toàn dân đánh giặc. ĐTQS ở Khánh Hòa diễn ra trên nền tảng của thể trận chiến tranh du kích, thực hiện phương châm “lấy nhỏ đánh lớn”, “lấy ít địch nhiều”. Kết hợp với những đòn tiến công về quân sự của LLVT và hỗ trợ cho ĐTQS, nhân dân các vùng nông thôn, thành thị dưới sự lãnh đạo của Tỉnh ủy, thông qua các tổ chức cách mạng của quần chúng, đã tiến hành đấu tranh chính trị, chống dồn dân, bắt lính, cướp lúa, làm cho hậu phương địch thêm rối loạn. Sự hỗ trợ bởi đấu tranh chính trị của quần chúng đã tạo nên thế tiến công lợi hại cho ĐTQS, phát huy được sức mạnh tổng hợp của cuộc chiến tranh nhân dân.

Lực lượng vũ trang làm nòng cốt cho ĐTQS của tỉnh Khánh Hòa phát triển từ ít đến nhiều, từ nhỏ đến lớn. Tỉnh Khánh Hòa bị địch chiếm đóng sớm, phần lớn thời gian là vùng sau lưng địch. Do vậy, LLVT phát triển một cách linh hoạt là một tất yếu, nhờ đó mới tồn tại và phát triển được. LLVT từ những đội quân, những đơn vị nhỏ lẻ, hoạt động phân tán, từng bước phát triển thành những đơn vị

tập trung với quy mô trung đội, đại đội hoạt động có kế hoạch thống nhất. Nơi nào thuận lợi, có đủ điều kiện cần thiết thì xây dựng trước rồi mở rộng dần ra. Trang bị cho các lực lượng tham gia ĐTQS, thời gian đầu chủ yếu là vũ khí thô sơ tự tạo, về sau tiến lên trang bị được nhiều hơn, mạnh hơn nhờ sự chi viện của Trung ương và Liên khu.

Chiến đấu trên địa bàn Khánh Hòa không chỉ có LLVT của địa phương mà còn có lực lượng bộ đội chủ lực của Khu, của Bộ tăng cường và cùng phối hợp với quy mô tiểu đoàn, trung đoàn. Lực lượng quan trọng này được trang bị đầy đủ, có sức cơ động nhanh và hiệu quả chiến đấu cao, vừa phối hợp với các lực lượng tại địa phương tác chiến đánh địch, vừa thực hiện nhiệm vụ giúp đỡ địa phương phát triển dân quân du kích và nâng cao khả năng chiến đấu. Trong 9 năm kháng chiến chống thực dân Pháp, ĐTQS trên chiến trường Khánh Hòa đã có sự tham gia của cả ba thứ quân: bộ đội chủ lực, bộ đội địa phương và dân quân du kích.

Vai trò của bộ đội chủ lực trong ĐTQS đã có tác dụng rất quan trọng đối với quá trình phát triển của cuộc kháng chiến chống Pháp ở Khánh Hòa. Bộ đội chủ lực là chỗ dựa đáng tin cậy của các lực lượng vũ trang địa phương. Đây là lực lượng nòng cốt có sức ngăn chặn và có khả năng tiêu diệt sinh lực địch lớn, tạo điều kiện thuận lợi góp phần để tỉnh Khánh Hòa củng cố, phát triển lực lượng, chủ động tổ chức cuộc kháng chiến.

Do yêu cầu của ĐTQS, các LLVT địa phương đã từng bước phát triển rộng khắp trên các địa bàn, đảm nhiệm vai trò tác chiến chủ yếu. Trong giai đoạn cuối của cuộc kháng chiến, do yêu cầu của chiến trường Liên khu và cả nước, lực lượng chủ lực phải cơ động, tác chiến quy mô lớn trên nhiều địa bàn khác nên phải rút dần khỏi địa bàn Khánh Hòa, các lực lượng vũ trang địa phương đã đóng vai trò chính và chủ yếu trên mặt trận ĐTQS. Trong cuộc tiến công chiến lược Đông Xuân 1953-1954, ĐTQS ở Khánh Hòa đã đập tan hệ thống kìm kẹp của địch, đánh bại chính sách “bình định”, tiêu diệt nhiều sinh lực địch, kìm chân chúng, phối hợp với chiến trường toàn Liên khu, mở rộng vùng làm chủ của ta, góp phần vào thắng lợi chung, kết thúc thắng lợi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược.

2. ĐTQS ở Khánh Hòa góp phần tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch, phá hoại tiềm năng quân sự, đặc biệt là cơ sở hạ tầng của địch như phá hệ thống giao thông, sân bay, đồn bót, cảng biển, tàu chiến, kho xăng dầu,... ĐTQS đã góp phần mở rộng vùng làm chủ của nhân dân, vùng giải phóng ở địa phương, thu hẹp vùng địch tạm chiếm.

LLVT tỉnh Khánh Hòa ngoài chức năng là một đội quân chiến đấu làm nòng cốt trong ĐTQS, còn là một đội quân công tác góp phần phát triển cơ sở, động viên quần chúng bổ sung lực lượng cho ĐTQS. Muốn đánh bại từng bước âm mưu, thủ đoạn của địch, tiến tới đánh bại hoàn toàn cuộc chiến tranh xâm lược của chúng, cần phải có những đòn tiến công quân sự đủ mạnh, tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch. Trong suốt cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, ĐTQS ở Khánh Hòa tuy trải qua những bước thăng trầm, song đã thể hiện được vai trò quyết định thắng lợi trong các chiến dịch, các trận đánh và cả cuộc kháng chiến.

3. ĐTQS ở Khánh Hòa diễn ra ngay từ những ngày đầu quân Pháp đặt chân lên vùng đất này và trong suốt cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp nó luôn ở trong trạng thái giằng co căng thẳng, quyết liệt, liên tục với nhiều hình thức phong phú, phù hợp với thực tiễn trên chiến trường và khả năng của địa phương. ĐTQS ở Khánh Hòa đã góp phần quan trọng vào sự nghiệp giải phóng dân tộc, bảo vệ vùng tự do Liên khu 5 và đưa cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp tại đây đi đến thắng lợi. Đặc biệt, sự hiện hữu của Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa bao vây quân Pháp 101 ngày đêm có ý nghĩa vô cùng to lớn, góp phần ngăn chặn quân Pháp đánh ra Nam Trung Bộ, tạo điều kiện cho quân và dân Nam Trung Bộ cũng như cả nước có thời gian chuẩn bị cho cuộc kháng chiến trường kỳ. Nói một cách khác, ĐTQS nơi đây đã góp phần giam chân địch, “chia lửa” với các chiến trường chung của cả nước, mà trực tiếp là ngăn chặn quân Pháp đánh chiếm vùng tự do Nam Trung Bộ.

4. ĐTQS ở tỉnh Khánh Hòa vừa mang những nét chung của ĐTQS ở Việt Nam thời đại Hồ Chí Minh; vừa có những đặc thù. Thực tiễn ĐTQS ở Khánh Hòa trong kháng chiến chống Pháp đã để lại nhiều kinh nghiệm quý: Chủ động nắm bắt tình hình để phát động chiến tranh; phát huy tinh thần tự lực tự cường, đồng thời tranh thủ

sự chi viện của cả nước; vận dụng sức mạnh tổng hợp của chiến tranh nhân dân địa phương, lấy LLVT làm nòng cốt, tạo nên sức mạnh quân sự để đánh thắng địch; xây dựng LLVT nhân dân thích hợp với điều kiện, hoàn cảnh của địa phương.

Những thành tựu và kinh nghiệm ĐTQS ở Khánh Hòa trong kháng chiến chống thực dân Pháp được phát huy, kế thừa, vận dụng có hiệu quả không chỉ trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước mà còn trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay.

Nghiên cứu về ĐTQS ở Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, phân tích những đặc điểm, xác định vai trò và đúc rút những bài học kinh nghiệm từ thực tiễn sinh động của cuộc chiến đấu, không chỉ giúp nhận thức có hệ thống hơn chặng đường 9 năm (1945 - 1954) quân và dân Khánh Hòa đã trải qua, mà còn góp phần định hướng cho công tác xây dựng và phát triển LLVT địa phương trong giai đoạn tỉnh Khánh Hòa nói riêng và đất nước Việt Nam nói chung đổi mới và hội nhập quốc tế.